

Yougo-Slavië ook vogelrijk in de stille tijd

Door D. A. Jonkers

Het mooie weer straalde ons tegemoet toen wij in augustus 1966 over de Wurzenpas het beloofde vogelland binnen kwamen. Hier zouden we drie weken lang onze tenten opslaan en naar hartelust kunnen vogelen. Op telefoonlijnen langs de weg naar Lublijana zaten in troepen kleine torenvalken, waarvan er af en toe een op jacht ging. Vanaf dezelfde lijnen roofden de bonte kraaien appels uit de boomgaarden.

De eerste paar dagen besloten wij het bergachtige landschap om Samobor bij Zagreb onder de loupe te nemen. In de heuvels lagen overal kleine lucerneakkers, die na het maaien druk werden bezocht door Turkse tortels en grauwe klauwieren, terwijl ook een roodborsttapuit zich hier aan ons vertoonde. Hier, in het parkbosachtige landschap zagen en hoorden we o.a. de grijskopspecht, kleine bonte specht, kleine vliegenvanger, rode rotslijster en kruisbek.

Ook namen wij hier trekkende zwarte sterns waar, die in zuidelijke richting vlogen door een pas. In het vlakke, met heggen omzoomde weidegebied om Zagreb kwamen wij regelmatig buizerds, grauwe en kleine klauwieren tegen. Eenmaal konden we een prachtige zwartkopgors tot op enkele meters naderen. Middenin de miljoenenstad zaten enkele putters hun dorst te lessen aan een snelstromend beekje, dat door een soort plantentuin stroomde. Op weg in de richting Beograd fourageerden acht en dertig ooievaars in de zinderende zon op de veengebieden voor Novo Celek. Zij bleken overal in dit stadje op de daken hun nesten te hebben. Een zwarte wouw cirkelde op de thermiek boven deze bakoven.

Witte kwikstaarten en kleine klauwieren gebruikten de steenslagweg van Iblan naar Banja Luka als etensbord. Tientallen van hen doken na het passeren van auto's op de weg om de doodgereden insecten op te pikken.

Langs de rivier de Neretva, even boven Mostar signaleerden wij een roodstuitzwaluw. Bij navraag bleek dat dit tot nu toe de noordelijkste waarneming van deze soort was. Hierna volgden wij de loop van de Neretva tot aan de monding in de Adriatische Zee. Aanvankelijk als rivier tussen de rotsen doorstromend

verandert het beeld naar mate men de Adriatische Zee nadert. De rivier wordt breder en hier en daar komen stenige strandjes te voorschijn, waarvan sommige met struiken begroeid zijn. Als drink- en schuilplaats worden zij veel gebruikt door grauwe en bonte vliegenvangers, nachtegalen en gele kwikstaarten. Op de overwegend zandige strandjes stapten mediterrane zilvermeeuwen rond. In de afgekalfde oeverwanden hadden bijeneters en oeverzwaluwen hun nesten.

De monding met zijn vele moerassen en riviertjes is een moeilijk toegankelijk gebied met een grote vogelrijkdom. Het meest talrijk waren er snor, grote en kleine karekiet en cetti's zanger, met hier en daar een rietgors. Minder talrijk kwamen voor roerdomp, waterral en witwangstern.

Bij een tocht voor de monding vlogen honderden visdieven en zwarte sterns om onze motorboot. Tussen deze vogels bevond zich een reuzestern, die ons met zijn enorme scharlakenrode snavel onmiddellijk opviel. Verder uit de kust voor het schiereiland Peljesac dobberden enkele witoogenden en kleine jagers. Een zeer belangrijk gebied is het reservaat Hutovo Blato, dat ten zuiden van de Neretva ligt. Hoewel het noordelijke deel van dit reservaat voor een groot deel in cultuur is gebracht, zodat er overal plantages van druiven en perziken zijn, zijn er langs de rivier de Krupa nog rietstroken, die dankbaar worden aanvaard door kwakken, ralreigers, woudaapjes, dwergaalscholvers, ijsvogels, porceleinhoentjes en koekoeken. Aan de rand van dit door bergen ingesloten terrein jagen dagelijks steen- en slangenarenden. Het is een fascinerend gezicht zo'n slangenarend te zien klapwieken boven zijn prooi en dan te zien stoten. Deransko Jezero, een meer met ontoegankelijke moerassen, grenzend aan Hutovo Blato konden wij niet bezoeken. Het is alleen te bereiken per boot met bijbehorende gids. De jachtcombinatie uit Serajevo vraagt hiervoor de lieve som van 11 dollar per dag. Tijdens het jachtseizoen wordt hier ook gejaagd door Italianen, die hiervoor tienduizenden lires per dag betalen.

Metkovic, een stadje van ongeveer drieduizend inwoners werd onze basis. Van hier uit zwierven wij o.a. naar het dorpje Vid. Dit lag aan de rand van de reeds eerder beschreven moerassen en was eveneens de moeite waard. De bosjes en vijgebomen werden druk bezocht door nachtegalen, orpheusgrasmussen en circlgorzen. Vanaf rotsblokken doken blonde tapuiten af en aan, om van de vele wielewalen maar niet eens te spreken. Roodpootvalken jaagden boven de hooilanden, kwartels riepen in het nog niet gemaaid gras. De verrassing van de dag was een fouragerende Italiaanse gele kwikstaart met uitgevlogen jongen.

Tijdens een urenlange zwerftocht in de droge rivierbedding van de Brecava zagen wij behalve duinpieper, grauwe gors, rotsklever, blauw rotslijster, arendbuiser en aasgier ook de zeer zeldzame lannervalk, waarvoor wij daags tevoren vruchteloos op hoge berghellingen hadden geklauterd. Nadat de vogel eerst probeerde een rotsduif te slaan, stortte hij zich in een vlucht alpengierzwaluwen overigens ook zonder resultaat.

Terug naar de bewoonde wereld en wel de omgeving van Metkovic, wachtten ons weer nieuwe attracties. Behalve hoppen, kleine en grauwe klauwieren en bijeneters op de bouwlandkavels om de stad, kwam het hoogtepunt in de vorm

van een dwergooruil die, naar wij van een voormalige ornitholoog vernamen, elke avond in het parkje tegenover het plaatselijke hotel zijn goudvinkachtige Nabij Petrograd, de kustsweg naar Titograd afzakkend, werd tijdens een sanitaire stop in een struikje een rouwmees gezien, die beslist niet schuw was. Het doel was Skadarsko Jezero, de laatste broedplaats van de kroeskoppelikaan, op de grens van Albanië.

In 1956 waren hier nog slechts 26 broedparen. Soorten als kleine zilverreiger, ralreiger, dwergaalscholver, geoorde fuut, zwarte ibis (dagelijks vluchten van pl.m. 100 exx.), witvleugelstern en witwangstern waren hier heel gewoon. Grote zilverreiger, purperreiger, grote stern, kuifaalscholver en bruine kiekendief komen minder voor. Een vanuit Albanië overtrekkende zeearend werd ook waargenomen.

Slechts eenmaal werden torenvalken gezien, een groepje van acht stuks. Merkwaardig is dat deze vogels, evenals de blauwe reigers die we zagen, je hier veel meer doen dan in eigen land.

Om een indruk te krijgen van de in dit deel van het land in de bergen voorkomende vogels besloten wij een tocht door de Motaca-kloof te ondernemen. Tegen de rotswanden nestelden huis- en rotszwaluwen, in de meeste struiken langs de weg zaten cirisgorzen. Blauwe rotslijsters vlogen als merels her en der, daarbij vergezeld van troepen alpenkauwen. Vele gieren speurden hoog boven en tussen de besneeuwde berghellingen zwevend naar mogelijk voedsel.

Het plan kwam in ons op om bij Titograd naar leeuweriken te gaan kijken. Vlak bij het vliegveld hadden we een hiervoor geschikt terrein gezien, een vlakte begroeid met kleine distels.

Onbarmhartig scheen de zon, toen wij al laat in de middag meter voor meter het terrein afzochten. Eindelijk een leeuwerik, maar welke? Na allerlei omtrekkende bewegingen hadden wij er enkele zo goed in de kijker, dat wij ze konden determineren. Kortteenleeuweriken! Zouden er nog meer zitten? Weldra bleek dat er inderdaad nog meer zaten en behalve de kortteenleeuweriken ook kalanderleeuweriken en enkele kuif- en veldleeuweriken. In deze bakoven ondernam een roodkopklauwier zijn duikvluchten naar de talrijke insecten.

We verlieten hierna Titograd en gingen naar het aan iedere Yougo-Slavië-ganger welbekende Plitvice met zijn watervallen. Het milieu is daar totaal anders en wordt gevormd door naald- en beukebossen, graslandjes met naar onze begrippen ongekend weelderige plantegroei, snelstromende beken en watervallen. Het vogelleven verschilde volkomen van de reeds bezochte landschappen. Bijna alle soorten mezen werden gezien, bovendien o.a. goudhaantjes, witrugspecht, kortsnavelboomkruiper, wespendif, kruisbek, bergfluitier en waterspreeuw.

Ik hoop met dit verslag enigszins een indruk te hebben gegeven van de vogelrijkdom van Yougo-Slavië. De vogelbescherming is er in opmars. De zangvogels zijn beschermd, stootvogels genieten beperkte bescherming.